
RAPPORT

BOSTADS AB VÄTTERHEM

Strandängen etapp 2

UPPDRAGSNUMMER 1355066000

FÖRSLAG PÅ UTREDNINGAR INFÖR BYGGNATION AV KALLBADHUS I VÄTTERN VID STRANDÄNGEN

VERSION 1.0

2017-03-10

SWECO ENVIRONMENT AB
JÖNKÖPING MILJÖUTREDNING

CAROLINE SVENSSON

ÖRJAN WENNMAN

ERIK CARDELL

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1 Inledning	1
2 Anmälan och tillstånd för vattenverksamhet	2
2.1 Anmälan om vattenverksamhet	2
2.2 Tillståndsprocessen	2
2.2.1 Samråd	2
2.2.2 Upprättande av miljökonsekvensbeskrivning och teknisk beskrivning	3
2.2.3 Upprättande av ansökan	3
2.2.4 Tillståndsprövning av mark- och miljödomstolen	3
2.3 Tidsperspektiv	4
3 Förslag till utredningar	5
3.1 Utredningar fas 1	5
3.1.1 Vattendjup	5
3.1.2 Geotekniska utredningar	5
3.1.3 Naturinventeringar	5
3.1.4 Rådighet	6
3.2 Utredningar fas 2	6
3.2.1 Vågverkan	6
3.2.2 Is- och vindlast	6
3.2.3 Övriga utredningar	6
4 Erfarenhetsåterföring från andra projekt	7

Bilagor

Schematisk bild över tillståndsprocessen

RAPPORT
2017-03-10
VERSION 1.0
STRANDÄNGEN ETAPP 2

Sammanfattning

Vid Strandängen i Jönköping planeras en ny stadsdel med ca 1 000 nya bostäder. I en idéskiss för det kommande detaljplaneområdet ingår ett kallbadhus i Vättern. Att bygga en sådan anläggning innebär en vattenverksamhet som kräver anmälan eller tillstånd enligt miljöbalken. Det är anläggningens storlek som avgör om det krävs tillstånd eller anmälan. Som underlag för en principutformning av kallbadhuset har Sweco tagit fram ett förslag till utredningar som bör genomföras och en beskrivning av hur processen enligt miljöbalken går till.

En tillståndsansökan ska inledas med ett samråd. Därefter upprättas en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) samt en teknisk beskrivning (TB) som redovisar planerade åtgärder. Slutligen kan ansökan skickas till mark- och miljödomstolen. Hela processen fram till tillstånd ges tar normalt omkring 2 år.

En anmälan om vattenverksamhet kan lämnas in till länsstyrelsen om vattenverksamheten är mindre omfattande. En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast 8 veckor efter att anmälan lämnats in. Länsstyrelsen har möjlighet att förelägga om att verksamheten ska tillståndsprövas även i anmälningsärenden.

För att klargöra om tillstånd krävs behöver anläggningens omfattning fastställas. Utredningarna inför en etablering av kallbadhus föreslås delas upp i två faser. Den första fasen omfattar utredningar som krävs för att genomföra ett samråd. I den andra fasen genomförs de utredningar som krävs för att lämna in en ansökan eller anmälan om vattenverksamhet.

Utredningar i fas 1 omfattar ekolodning av vattendjup, geoteknisk utredning, naturinventeringar och kontroll av rådighet. Utredningar i fas 2 omfattar vågverkan, is- och vindlast m.m.

Sweco rekommenderar även att kontakter knyts med ansvariga personer för liknande projekt och att studiebesök med erfarenhetsåterföring genomförs.

1 Inledning

Strandängen etapp 2 är ett samarbetsprojekt där Vätterhem och Tosito utvecklar en ny stadsdel med ca 900 nya bostäder vid Strandängen i Jönköping. Idag finns ingen detaljplan för området. Arkitektfirman Tengboms har på uppdrag av Vätterhem och Tosito tagit fram en idéskiss för området som kommer att utgöra grunden för en detaljplan. I idéskissen för detaljplaneområdet ingår ett kallbadhus i Vättern.

Uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett vattenområde är exempel på vattenverksamheter. För att få utföra en sådan verksamhet krävs en anmälan till länsstyrelsen eller en tillståndsansökan till mark- och miljödomstolen beroende på omfattningen av verksamheten. Då det är oklart hur stort kallbadhus som planeras tydliggörs nedan både gången i ett anmälningsärende och ett tillståndsärende.

För att komma fram till en principutformning för kallbadhuset som är tillräcklig för att kunna anmäla eller ansöka om tillstånd för vattenverksamhet har Sweco tagit fram ett förslag till utredningar som bör genomföras. Föreliggande rapport ska inte ses som ett komplett förslag på utredningar utan som ett förslag på inledande undersökningar. Allt eftersom de översiktliga undersökningarna genomförs kan behov av mer detaljerade undersökningar uppstå. Därtill kan krav på ytterligare utredningar och undersökningar komma att ställas under samrådsskedet. Utöver detta kan kommunen eller de myndigheter som granskar den kommande detaljplanen komma med krav på utredningar inom landområdet. Dessa utredningar ligger dock utanför anmälan eller ansökan om vattenverksamhet. Föreliggande rapport fokuserar på de utredningar som rör vattenområdet och innehåller endast kortfattade synpunkter kring utredningar inom landområdet.

Förslagen på utredningar har delats in i sådana utredningar som krävs inför samråd med myndigheter (fas 1), se avsnitt 3, samt sådana utredningar som krävs inför slutlig anmälan eller tillståndsansökan (fas 2), se avsnitt 3. Utredningar inför detaljprojektering av badhuset kan tillkomma.

2 Anmälan och tillstånd för vattenverksamhet

Anmälnings- och tillståndsprocessen beskrivs kortfattat nedan. I bilaga 1 återfinns en schematisk bild över tillståndsprocessen.

2.1 Anmälan om vattenverksamhet

Vissa, lite mindre, vattenverksamheter kan vara anmälningspliktiga istället för tillståndspliktiga. Uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett annat vattenområde än ett vattendrag (t.ex. en sjö), om den bottenyta som verksamheten i vattenområdet uppgår till högst 3 000 m², utgör formellt anmälningspliktiga vattenverksamheter. En anmälan om vattenverksamhet ska göras till länsstyrelsen. En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast 8 veckor efter att en komplett anmälan inkommit till länsstyrelsen. Länsstyrelsen har dock möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd hos mark- och miljödomstolen även om verksamheten formellt är anmälningspliktig t.ex. om enskilda intressen berörs. En anmälan ska innehålla de uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar samt den beskrivning av påverkan av påverkan på omgivningen (enkel MKB) som behövs för att länsstyrelsen ska kunna bedöma verksamhetens art, omfattning och påverkan på miljön och närliggande fastigheter.

2.2 Tillståndsprocessen

2.2.1 Samråd

En tillståndsansökan ska inledas med ett samråd. Vid samrådet anges verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning, utformning och miljöpåverkan samt förslag på miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning. Detta görs normalt i ett skriftligt samrådsunderlag.

2(7)

RAPPORT
VERSION 1.0
STRANDÄNGEN ETAPP 2

Det finns en skyldighet att samråda med länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten) och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda (t.ex. mark- och vattenägare). Samråd med länsstyrelsen och enskilda berörda sker vanligen genom två separata (fysiska) möten. Samråd med enskilda berörda kan också ske skriftligen. Om en verksamhet kan antas medföra betydande miljöpåverkan finns även krav på att samråda med övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli särskilt berörda. Samråd med statliga myndigheter och organisationer kan i de flesta fall ske skriftligen.

Efter att samråden genomförts ska sökanden sammanställa en samrådsredogörelse där det redovisas vilka som deltagit i samråden, vilka synpunkter som framkommit samt hur dessa kommer att beaktas i det fortsatta arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen. Redogörelsen ska efter färdigställande skickas in till länsstyrelsen för beslut om verksamheten ska antas medföra betydande miljöpåverkan eller ej. Länsstyrelsen ska i sitt beslut om betydande miljöpåverkan även lämna synpunkter på vad som särskilt bör beaktas i miljökonsekvensbeskrivningen. Samrådsredogörelsen ska även bifogas tillståndsansökan.

2.2.2 Upprättande av miljökonsekvensbeskrivning och teknisk beskrivning

När samrådet har avslutats ska sökanden upprätta en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) samt en teknisk beskrivning (TB) som redovisar planerade åtgärder. Syftet med en MKB är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som en verksamhet kan medföra. Avsikten är att få ett så bra beslutsunderlag som möjligt från miljösynpunkt. Det är vanligt att det inför eller under arbetet med MKB:n krävs olika typer av utredningar för att kunna fastställa nuläge och förutsäga miljöpåverkan t.ex. olika typer av naturinventeringar. MKB samt TB biläggs tillståndsansökan och ska kunna läsas som fristående dokument.

2.2.3 Upprättande av ansökan

I ansökan redogörs för de åtgärder som sökande yrkar att domstolen ska lämna tillstånd för. Med ansökan följer de bilagor som krävs för att domstolen ska kunna pröva ärendet. Vilket underlag som krävs varierar beroende på vattenverksamhetens karaktär och vilken påverkan på miljön som uppstår. I normalfallet utgör samrådsredogörelse, MKB, teknisk beskrivning, sakägarförteckning och länsstyrelsens beslut om betydande miljöpåverkan bilagor till ansökan.

2.2.4 Tillståndsprövning av mark- och miljödomstolen

Ansökningshandlingarna skickas till mark- och miljödomstolen. Domstolen kan vid behov ålägga sökanden att komplettera ansökan. När domstolen anser att ansökan är komplett kungörs ärendet i ortspress och allmänheten ges tillfälle att yttra sig till domstolen. Yttranden begärs också in från t.ex. länsstyrelsen, kommunen, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet m.fl. De inkomna yttrandena granskas av domstolen och sökanden ges tillfälle att bemöta dessa. Därefter genomförs vanligen huvudförhandling och syn på den aktuella platsen. Mark- och miljödomstolen fattar sedan

3(7)

sitt beslut som, inom tre veckor, kan överklagas av t.ex. myndigheter, grannar och andra berörda. Överklaganden avgörs av Mark- och miljööverdomstolen. Om beslutet inte överklagas vinner det laga kraft efter tre veckor.

2.3 Tidsperspektiv

Både att anmäla och att ansöka om tillstånd för vattenverksamhet kan vara långdragna processer. Det är därför viktigt att de utredningar som krävs som underlag till en anmälan eller ansökan om tillstånd genomförs i god tid.

En anmälan om vattenverksamhet får inte påbörjas förrän tidigast 8 veckor efter att en komplett anmälan inkommit till länsstyrelsen. I många fall ställer länsstyrelsen krav på komplettering av underlag eller olika typer av utredningar varför tidsperspektivet är betydligt längre än 8 veckor.

Vid ansökan om tillstånd bedöms genomförande av samrådsprocessen ta ca 3-6 månader i normalfallet (exkl. utredningar). Att upprätta en tillståndsansökan med teknisk beskrivning och miljökonsekvensbeskrivning tar normalt 4-8 månader beroende på vilka synpunkter och krav som framkommer under samrådsprocessen. I komplexa ärenden där myndigheterna ställer omfattande krav på utredningar kan upprättande av ansökan ta längre tid. Handläggningstiden i mark- och miljödomstolen är vanligen ca ett år.

3 Förslag till utredningar

En del av nedan föreslagna utredningar är nödvändiga att genomföra innan samråd med länsstyrelsen och enskilda berörda sker (fas 1). Andra utredningar kan genomföras efter samrådsfasen men innan en fullständig teknisk beskrivning för åtgärderna tas fram (fas 2). I samband med detaljprojektering kan det uppkomma krav på ytterligare utredningar.

För att klargöra om det krävs en anmälan om vattenverksamhet till länsstyrelsen eller en ansökan om tillstånd hos mark- och miljödomstolen måste det i ett allra första steg utredas om anläggningens storlek kommer att överskrida 3 000 m². Sweco rekommenderar därför att arbetet med kallbadhuset inleds med utredningar enligt fas 1 nedan och att anläggningens ungefärliga omfattning därefter avgörs.

3.1 Utredningar fas 1

3.1.1 Vattendjup

Vattendjupet i Vättern kommer att vara styrande för hur långt från land kallbadhuset måste placeras och därmed antalet förankringar. Vilket vattendjup som är önskvärt vid ett kallbadhus bör klargöras genom erfarenhetsåterföring från andra projekt, se avsnitt 4 nedan. Detta påverkar vilken storlek anläggningen som helhet får och därmed även om en anmälan eller tillståndsansökan krävs. För att kartlägga vattendjup och bottenstruktur (som kan påverka förankringen) bör bottenivån inom aktuellt område mätas in genom multibeam-ekolodning.

Det bör även utredas vilket vattenstånd i Vättern som konstruktionen ska dimensioneras efter. Enligt SMHI är medelvattendjupet i Vättern +89,0 m (RH 2000). Vätterns 10- och 100-årsnivåer är +89,4 m respektive +89,5 m. Den differentierade landhöjningen längs med Vättern (från Jönköping till Motala) medför på sikt ett högre vattenstånd i Vättern i Jönköping.

3.1.2 Geotekniska utredningar

Vid en inledande kontakt med länsstyrelsen måste sökanden kunna visa vilken typ av vattenverksamhet som planeras. T.ex. är utfyllnad och pålning två olika typer av vattenverksamhet. För att avgöra hur kallbadhuset ska grundläggas måste en översiktlig geoteknisk undersökning i vattenområdet utföras. Om möjligt föreslås CPT-sondering från flotte, annars HfA-sondering (hejare) från flotte.

3.1.3 Naturinventeringar

Eventuella naturvärden inom området för det planerade kallbadhuset bör kartläggas. Kartläggningen inleds genom teoretiska studier av ev. befintligt underlag. Bottenfauna och växtlighet inom vattenområdet bör, om detta inte gjorts tidigare, inventeras. Fiskförekomst inom området bör åtminstone teoretiskt kartläggas. Dessa utredningar kommer sannolikt att krävas oavsett om det blir fråga om anmälan eller tillståndsansökan.

3.1.4 Rådighet

Rådighet är en processförutsättning när man söker tillstånd för vattenverksamhet. Detta innebär att den som vill utföra en vattenverksamhet måste förfoga över det vattnet inom det område där vattenverksamheten ska bedrivas. Vanligen är det den som äger vattenområdet som har rådighet. Man kan också tillförskaffa sig rådighet över ett vattenområde genom servitutsrätt eller genom avtal.

Rådigheten inom aktuellt vattenområde är delvis oklar. Jönköpings kommun äger en del av vattenområdet. Det bör utredas om det finns fler ägare till vattenområdet samt hur Vätterhem och Tosito kan skaffa sig rådighet.

3.2 Utredningar fas 2

3.2.1 Vågverkan

Läget för kallbadhuset i Vättern är synnerligen exponerat för vågor. För att säkerställa att den valda konstruktionen står emot den vågverkan som kan uppkomma på platsen bör beräkningar av våghöjd och våglängd utföras. Detta för att uppskatta var vågorna kommer att brytas och om en vågbrytare är nödvändig för att skydda kallbadhuset. Som underlag för beräkningarna bör som minimum ett flertal sektioner från strandlinjen och ut till djupt vatten mätas in i området norr om planerat kallbadhus. Denna inmätning skulle eventuellt kunna genomföras i samband med att en översiktlig geoteknisk undersökning genomförs. Sweco rekommenderar dock att en heltäckande multibeam-ekolodning genomförs i vattenområdet, se ovan. Sjökort för Vättern bör därtill studeras för att lokalisera ev. grundplatåer som fungerar som naturliga vågbrytare.

Ev. kan denna utredning behöva genomföras i fas 1 då en vågbrytare i sig är en vattenverksamhet och kan påverka den totala storleken på anläggningen. En ev. vågbrytare därför bör ingå i det underlag som inlämnas till länsstyrelsen.

3.2.2 Is- och vindlast

Det är sannolikt att islasten kommer att vara dimensionerande för val av grundläggning av kallbadhuset i Vättern. Även vindlast kommer att påverka val av grundläggning och övriga konstruktioner. Beräkningar av dessa parametrar bör därför utföras.

3.2.3 Övriga utredningar

Det aktuella vattenområdet är svåråtkomligt från land. Tillgängligheten för arbetsmaskiner till och från det aktuella vattenområdet bör därför undersökas.

Kulturmiljövärden inom det aktuella området bör undersökas inför arbetet med detaljplanen.

I Tengboms idéskiss syns en brygga från bostadsområdet ner till kallbadhuset. Denna brygga är i idéskissen dragen genom en brant ravin. Sweco kunde vid fältbesök i december 2016 konstatera att slänterna i ravinerna är mycket erosionsbenägna. Släntstabiliteten bör

därför undersökas genom geoteknisk utredning. Denna undersökning är dock kopplad till arbetet med en detaljplan och inte till vattenverksamhet.

Inom ravinen finns kända naturvärden i form av skyddsvärda träd. Inför arbetet med en detaljplan bör resultat från inventeringen av skyddsvärda träd studeras noggrant för att utröna vilken påverkan bryggan och andra byggnationer kan ha på naturvärdena.

4 Erfarenhetsåterföring från andra projekt

Sweco rekommenderar att kontakter knyts med ansvariga personer för liknande projekt t.ex. kallbadhuset i Ulricehamn och att studiebesök med erfarenhetsåterföring genomförs. Detta för att söka kunskap och inspiration kring utformning och drift samt för att ta del av utmaningar och möjligheter i liknande projekt. Sweco har ansvarat för att ta fram tillståndsansökan för vattenverksamhet för kallbadhuset i Ulricehamn och kan förmedla lämpliga kontakter.

Figur 1. Ulricehamns kallbadhus stod klart 2008. Kallbadhuset ägs och drivs av Ulricehamns kallbadhusförening.